

STEIN EVJU
Professor i arbeidsrett, Universitetet i Oslo
Honorær professor,
Handelshøyskolen, Aarhus Universitet

Kontor:
Institutt for privatrett
Universitetet i Oslo
Postboks 6706 St. Olavs pl.
0130 OSLO

Privat:
Sagtomtveien 54
1359 EIKSMARKA

Tlf.: 22 85 93 25
Fax: 22 85 97 20
E-post: stein.evju@jus.uio.no

Tlf.: 67 14 85 80
Fax: 67 14 64 14
E-post: stein@evju.name

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep

0030 OSLO

21. mai 2007

Deres ref.: 200607507-/CRS

Min ref.: SE AID/H 07-001

HØRING – ARBEIDSRETTENS ADMINISTRATIVE TILKNYTNING, OPPNEVNELSESORDNING FOR DOMMERE M.V.

Jeg har gjennomgått departementets høringsbrev og har noen kort bemerkninger.

Innledningsvis tillater jeg meg en kommentar til det rent deskriptive. I pkt. 5.4.1 (s. 12) sies det at det har vært en langvarig praksis for at det "vanligvis [er] en lagdommer" som blir oppnevnt som tredje fagdommer (jfr. også s. 18). Noe slikt kan bare sies med adskillige modifikasjoner. Ordningen med tre fagdommere har eksistert i 80 år. Det er bare de siste 30 år lagdommere har vært brukt. Fra først av var "tredjedommeren" en jernbanedirektør (cand.jur.) (1927-1936). Derefter var det en professor – formelt til 1975, praktisk til 1964, da Kristen Andersen gikk inn som konstituert formann. "Tredjedommeren" var da en høyesterettsdommer (slik også "annendommeren" var det og hadde vært det siden 1927). Denne ordningen fortsatte frem til 1978; det var først da lagdommere ble oppnevnt til de to dommerposisjonene ved siden av formannen. Det var så praksis frem til 1996, da retten fikk en egen nestformann og det derved bare ble en bistillingsposisjon.

Når det gjelder diskursive delene av høringsbrevet, er hovedtemaet spørsmålet om Arbeidsretten administrativt bør legges under Domstolsadministrasjonen, ikke som nu under departementet. Her vil jeg først bemerke at løsningen av de andre spørsmålene som tas opp i høringsbrevet, ikke er avhengig av en administrativ overføring til Domstolsadministrasjonen. På alle de punktene som tas opp, kan man reelt sett velge den ene eller den andre løsning uansett om Arbeidsretten fortsatt skal høre under departementet eller om den skal overføres til Domstolsadministrasjonen. De øvrige spørsmålene gir altså ikke noen argumenter for eller mot den ene eller den andre løsning av spørsmålet om administrativ tilordning.

I sin tid (som Arbeidsrettens formann) gav jeg overfor Domstolskommisjonen uttrykk for at Arbeidsretten måtte kunne legges under den da tenkte Domstolsadministrasjonen. Senere har jeg imidlertid kommet til en annen oppfatning. Arbeidsretten er en liten institusjon. Som sådan er den sårbar på flere måter. Retten er samtidig en samfunnsmessig nøkkelinstitusjon av vesentlig betydning. Og den skiller seg i mange vesentlige henseender fra de alminnelige domstolene, bl.a. mht. sammensetning, prosessordning og interaksjon med dem som opptrer

som parter for domstolen. Det er overordentlig viktig at ikke person- eller situasjonsbetingede betraktninger legges til grunn for valg av en løsning som i et lengre perspektiv vil være til ulempe for domstolen.

Arbeidsretten har et klart behov for nærhet til den enheten retten er administrativt tilordnet. Det gjelder både i personellmessige og praktiske henseender og i budsjettmessig sammenheng. De spesielle hensyn som gjør seg gjeldende mht. institusjonens økonomi, vil lett kunne bli oversett eller nedprioritert i et stort administrativt system som grunnleggende sett er orientert mot en annen type domstoler. Dessuten vil man, med en overføring til Domstolsadministrasjonen, miste den fleksibilitet som nu gis ved at Arbeidsretten og de andre kollektivrettslige institusjonene (Riksmeglingsmannen, Rikslønnsnemnda, Tariffnemnda) praktisk sett utgjør et budsjettmessig "fellesskap". Personellmessig er det forståelig om departementet ikke ser med lyst og glede på å skulle ivareta en arbeidsgiverfunksjon overfor retten når det oppstår vanskelige situasjoner som ikke løses av retten og dens formann selv. Men det bør ikke få overskygge en realistisk vurdering. Det er ikke nærliggende å tro at prekære problemer vil bli bedre ivaretatt av en fjernere administrativ myndighet som har langt flere problemer å hankses med og ikke har den nære kjennskap til Arbeidsretten og dens personale som departementet naturlig vil ha.

I høringsbrevet argumenteres det med at en overføring til Domstolsadministrasjonen kan gjøre det "enklere å etablere et kontorfellesskap e.l. med lagmannsretten" (s. 10). Jeg kan vanskelig betrakte dette som realistisk. Det fremtrer snarere som naivt eller potensielt skadelig for Arbeidsretten. Plassforholdene for de alminnelige domstoler i Oslo (Høyesterett unntatt) er temmelig prekære som det er. Det ligger ikke nær å forestille seg at den skal utvikle seg slik at det gis rom for en lokaliseringssløsning der Arbeidsretten kan ha et "kontorfellesskap e.l." med Borgarting lagmannsrett. Enn mer utopisk synes det å være å se for seg en lokaliseringssløsning der Arbeidsretten vil ha tilnærmet så funksjonelle og tilfredsstillende lokalforhold som retten har idag. Men retten vil utvilsomt ikke være tjent med å bli presset inn i mindre egnede lokaler. I tillegg kommer, som berørt i høringsbrevet (s. 9), at det er en viss praksis (en hele 23 år lang "tradisjon" (!)) for samlokalisering med Riksmeglingsmannen. Samlokaliseringen i seg selv er selvsagt intet argument. Derimot er det grunn til å vektlegge at de to institusjonene har nytte av å kunne trekke veksler på hverandres lokaler. Ikke minst gjelder det for Riksmeglingsmannen, som under store meglinger har vært til dels avhengig av å kunne låne lokaler i Arbeidsretten for å kunne gjennomføre meglingene i "eget hus". Videre er også Riksmeglingsmannen en liten og dermed sårbar institusjon. Det vil være tilstørre nytte for begge institusjoner, og langt mer realistisk, om kan utvikle et kontorfellesskap med rom for å ivareta felles funksjoner på tvers av institusjonsgrensene. Derved vil også meglingsinstitusjonen bli mer robust.

I høringsbrevet heter det også at en løsning med "kontorfellesskap e.l." med lagmannsretten "ville medføre at Arbeidsretten blir en del av et større faglig miljø, og rekrutteringsgrunnlaget for nøytrale dommere både på permanent og midlertidig basis ville bli større" (s. 10). Dette argumentet betrakter jeg, med tilbørlig respekt, som en smule naivt. Man kan vel få en viss kontakt med et sosialt miljø ved en samlokalisering, hvis det finnes adekvate

pause-/lunsjrom. Det faglige miljø utspiller seg imidlertid i alt vesentlig internt i domstolen. Medmindre Arbeidsretten skulle opphøre som selvstendig institusjon og inngå i lagmannsretten – hvilket jo uttrykkelig ikke er tilsiktet – kan man ikke forvente at Arbeidsretten ville ha nevneverdig med det faglige indre liv i lagmannsretten å gjøre. Den mulige forbedring av ”rekrutteringsgrunnlaget” vil da også bli marginal, om man da ikke skal basere seg primært på sosiale kontakter. Det bør man etter mitt syn ikke gjøre.

Et siste punkt gjelder domstolens uavhengighet. Uavhengighet i rettens dømmende funksjon er grunnleggende og selvsagt. Domstolens historie i Norge har imidlertid til fulle vist at deres administrative tilordning ikke avgjørende faktor på dette punkt. Ønsket om en endring av den praktiske situasjon, slik etableringen av Domstolsadministrasjonen er uttrykk for, endrer ikke dette. I høringsbrevet heter det at en overføring ”vil synliggjøre Arbeidsrettens uavhengighet og bidra til å opprettholde folks tillit til domstolen”. Dette argumentet er i beste fall upresist, eventuelt er det merkelig, eller det er begge deler. Det første man kan spørre seg, er hvem som er ”folk”. Hvis det siktes til de som er ”brukere” av retten – dvs. først og fremst arbeidslivsorganisasjonene – er det rimelig klart at det er andre forhold enn den administrative tilordningen som er sentrale for deres vurdering av og ”tillit” til Arbeidsretten, ikke minst ordningene for oppnevning av dommere. Hvis det med ”folk” derimot siktes til ”menigmann” eller en slags almenhet, er det nok all mulig grunn til å anta at noe tilsvarende gjør seg gjeldende. Vurderinger knyttet til administrativ tilordning vil være forbeholdt de få med særlig kunnskap. Ved valg av løsning er det større grunn til å legge vekt på hva som er til beste for domstolen og de funksjoner den skal ivareta. I det inngår også hva slags konfliktløsningssystem som i det hele er ønskelig på det kollektivarbeidsrettslige området.

Når det gjelder oppnevning av dommere uten innstilling (høringsbrevets pkt. 5.4), må det være det første kulepunkt-alternativet på s. 13 som må danne basis dersom man skal gå over til en annen ordning enn dagens. Etter mitt syn bør det i tilfelle suppleres med at Innstillingsrådets innstilling forelegges Arbeidsretten som ledd i den departementale prosess frem til en kongelig resolusjon.

Jeg er enig i at man ikke bør endre den gjeldende ordning for oppnevning av dommere etter innstilling fra organisasjonene.

Jeg har heller ikke spesielle innvendinger mot det som foreslås vedrørende klage- og disiplinærordning og håndtering av ”sidegjøremål”. Men argumentet på s. 15 der det siteres fra Domstolskommisjonens innstilling, treffer ikke spikeren på hodet. Kommisjonen mente at for alminnelige domstoler er det nok med dommere og advokater. De har kunnskap om alminnelige domstoler. Man bør ikke overse at det for en spesialdomstol som Arbeidsretten

kan være behov for noen med kunnskap om hva den domstolen er og gjør. Det er virkelighetsfjernt å anta at alminnelige dommere og advokater har slik innsikt.

Med vennlig hilsen

Stein Evju (s.)